

Asia: SMDno-2015-1509; SM047:00/2015

Ehdotus siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi; työryhmän mietintö 8/2017

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Ehdotus siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi; työryhmän mietintö 8/2017;

Ulkoasiainministeriön lausunto

Siviilitiedustelulakityöryhmän tehtävänä on ollut valmistella siviilitiedustelua koskevat keskeiset säännökset ja näin parantaa lainsäädännöllistä pohjaa suojelupoliisin tiedonhankinnalle ja sitä kautta valtion johdon tiedonsaantia vakavista kansainvälisistä uhkista. Tehtävänä on ollut valmistella suojelupoliisille riittävät toimivaltuudet henkilötiedusteluun ja tietojärjestelmätiedusteluun kotimaassa ja ulkomailla sekä tietoliikennetiedusteluun. Ulkoasiainministeriön edustaja on osallistunut pysyvästi asiantuntijana työryhmän työhön, jossa on siten voitu ottaa huomioon ministeriön esittämät näkökohdat. Ulkoasiainministeriö yhtyy työryhmän mietinnön sisältöön uudeksi siviilitiedustelua koskevaksi lainsäädännöksi.

Rinnakkain siviililainsäädäntötyöryhmän työn kanssa on valmisteltu lainsäädäntöä sotilastiedustelusta sekä uutta lakia tiedustelutoiminnan valvonnasta. Sekä sotilas- että siviilitiedustelua koskevat lainsäädäntöhankkeet ovat tärkeitä Suomen turvallisuuden kannalta. Näillä kummallakin on ulko- ja turvallisuuspoliittisia ulottuvuuksia sekä ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä herkkyyksiä. Ulkoasiainministeriö on pitänyt tärkeänä, että tämä asia huomioidaan niin tiedustelutoiminnan yhteensovittamisessa kuin tiedustelun ohjaamisessa, valmistelussa ja siitä päättämisessä. Ulkoasiainministeriö on tyytyväinen siihen, miten tämä on ilmaistu lainsäädäntöluonnoksissa. Ulkoasiainministeriö pitää tärkeänä, että sotilas- ja siviilitiedustelua koskevien säännösten tulee olla keskenään yhteen sovitettuja. Ministeriö toteaa näkemyksensä, että valmistelutyössä tähän on kiinnitetty tarpeellista huomiota.

Pidämme myönteisenä, että valmistelutyössä on käytetty tausta-aineistona muiden keskeisten maiden tiedustelulainsäädäntöjä ja niistä saatuja oppeja.

Kansainvälinen toimintaympäristö on muuttunut nopeasti uudenlaisten uhkien ja nopean teknologisen kehityksen sekä rajat ylittävien tietoverkkojen ja niiden mukanaan tuomien uudenlaisten haavoittuvuuksien myötä. Myös EU on yhä keskeisempi toimija turvallisuusyhteistyössä mm. osana terrorismin vastaista taistelua. Mietinnössä on valaistu viime vuosien nopeaa muutosta toiminta-ympäristössämme. Ulkoasiainministeriö totesi jo tätä lainsäädäntötyötä pohjustaneen tiedonhankintatyöryhmän mietinnön laatimisen yhteydessä, että selkeän lainsäädännön luominen ulkomaan henkilö- ja tietojärjestelmätiedusteluun parantaisi Suomen ylimmän valtionjohdon ulko- ja turvallisuuspoliittisen päätöksenteon edellytyksiä ja voisi torjua Suomeen kohdistuva vakavia ulkoisia turvallisuusuhkia. Lainsäädännöllä olisi merkitystä myös kansainvälisen avun antamista tai pyytämistä koskevassa ylimmän johdon päätöksenteossa (HE 72/2016 vp), jossa tiedustelutietoja voitaisiin hyödyntää päätöksenteon tueksi esimerkiksi EU:n keskinäisen avunantolausekkeen tai yhteisvastuulausekkeen tilanteissa. Ulkoasiainministeriö korosti tuolloin, että tiedustelun avulla tunnistettavien uhkien tulee olla riittävän vakavia ja kohdistua kansallisen turvallisuuden kannalta keskeisiin turvallisuusintresseihin. Uhat voivat olla sotilaallisia tai siviililuonteisia.

Nämä näkemykset ovat edelleen perusteltuja. On tärkeitä, että lainsäädäntö edesauttaa ylimmän valtiojohdon ulko- ja turvallisuuspoliittista päätöksentekoa sekä mahdollistaa tiedustelutoimintaa Suomeen kohdistuvien vakavien uhkien torjumiseksi. Lainsäädäntöluonnokseen kirjattu uhkaluettelo on näiltä osin kattava ja samassa linjassa sotilastiedustelulainsäädäntötekstien kanssa.

Tekstilunnonksista ilmenee, että tiedustelumenetelmiä voidaan käyttää turvallisuustilannetiedon hankkimiseen toimintaympäristöstä, kun kyse on kansallista turvallisuutta vakavasti vaarantavasta uhkasta. Eräitä keskeisiä tiedustelumenetelmiä saa käyttää vain, jos niillä voidaan olettaa olevan erittäin tärkeä merkitys ajatellen kansallista turvallisuutta. Tätä taustaa vasten Ulkoasiainministeriö pitää lakiluonnoksia perusteltuina. Myös tiedustelun lupamenettelyyn on kiinnitetty asianmukaista huomiota.

Ulkoasiainministeriön näkökulmasta olemme pitäneet myös tärkeänä huomioida Suomen kansainväliset veloitteet kansainvälisten ihmisoikeussopimusten ja normien noudattamisessa. Tähän liittyen Ulkoasiainministeriö on korostanut, että valmistelutyössä huomioidaan yksilöiden perusoikeudet, ihmisoikeudet ja oikeusturva. Työryhmä on ministeriön arvion mukaan huomionnut perusteellisesti edellä mainitut seikat ja laatinut luonnoksensa kiinnittäen huomiota Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytäntöön.

Kokonaisuutta tarkasteltaessa suhteellisuus, pyrkimys vähimpään haittaan, tarkoitussidonnaisuus sekä poliisioikeudellisten periaatteiden merkitys ovat tulleet huomioonotetuiksi lainsäädäntöluonnoksessa.

Tiedustelutoiminnan oikeudellista valvontaa on valmisteltu oikeusministeriön johtamassa erillisessä työryhmässä. Parlamentaarinen seurantatyöryhmä on puolestaan tarkastellut siviili- ja sotilastiedustelua sekä perustuslakisääntelyä koskevien hankkeiden parlamentaarista seurantaa. Näin ollen tämä tärkeä asiakokonaisuus on tullut käsitellyksi asianmukaisella tavalla.

Peter Stenlund

Valtiosihteeri

Jukka Salovaara

Osastopäällikkö

Pia Rantala-Engberg

Suurlähettiläs, kyberturvallisuus

Mattila Katriina
Ulkoasiainministeriö